

ГОРОДЕЦЬКИЙ О.В.

УДК 796.011.1

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ У МЕРЕЖАХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОМУНІКАЦІЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Стаття присвячена дослідженню проблеми формування гуманістичного світогляду студентської молоді у сфері фізичної культури і спорту. На основі результатів соціологічних досліджень розглядається феномен фізичної культури і спорту, що здійснює вплив не тільки на біологічну сутність особистості, але й на її біосоціальну цілісність.

Ключові слова: фізична культура, спорт, цінність, гуманізм, світогляд, молодь.

Научная статья посвящена исследованию проблемы формирования гуманистического мировоззрения студенческой молодежи в сфере физической культуры и спорта. На основе результатов социологических исследований рассматривается феномен физической культуры и спорта, который осуществляет влияние не только на биологическую сущность личности, но и на её биосоциальную целостность.

Ключевые слова: физическая культура, спорт, ценность, гуманизм, мировоззрение, молодежь.

The scientific article is devoted to the investigation of young students' humanistic world outlook problems formation in the sphere of physical culture and sports. On the basis of the sociological analyses results, the phenomenon of physical culture and sports influencing not only biological being of a personality but also its bio-social integrity is considered.

Key words: physical culture, sports, value, humanism, world outlook, young people.

В умовах кризового становища сучасної незалежної Української держави серед різноманітних проблем, що пов'язані з процесами державотворення, і зокрема, збереження територіальної цілісності, посилення обороноздатності країни, а відтак із національною системою фізичної культури і спорту, особливої актуальності набуває завдання підвищення духовного потенціалу нації, особливо молодого покоління.

У сучасних дослідженнях з філософії спорту автори частіше звертаються до гуманістичних витоків спортивної діяльності, які пов'язують людину та її можливості з етичною, естетичною й інтелектуальною культурою.

На сьогоднішній день ціннісний аспект фізичної культури активно розробляється у наукових дослідженнях вітчизняних та закордонних фахівців Лубишевої Л.І., Лукашука В., Бугуйчука В.В., Гаженка О.П., Павліченка А.І., Стасюка Р.М., Шияна О., Тимошенка Ю.О., Корогод Л.П. та ін., присвячених здебільшого пропаганді здорового способу життя та вивченню питань пов'язаних з мотивацією різних груп населення до занять фізичною культурою та спортом [8, с. 10-15; 9, с. 185-197; 3, с. 21-23; 4, с. 10-13; 5, с. 54-58; 11, с. 98-120; 14, с. 92-96; 17, с. 238-243; 18, с. 223-229; 12, 16].

Існуючі у філософії такі феномени як «цінність», «ціннісні орієнтації», їх сутності, природа, взаємозв'язки системи цінностей,

ціннісних орієнтацій індивіда, суспільства в цілому і тих соціокультурних трансформаційних процесів, які відбуваються в нашому суспільстві є предметом наукового аналізу представників різних галузей соціально-гуманітарного знання. Доводиться правомірність та необхідність розробки нової парадигми системи цінностей і ціннісних орієнтацій української молоді, їх динаміки та трансформацій, яка формується в процесі утвердження незалежної, суверенної держави – Україна, в умовах глобалізаційних процесів. При цьому важливо враховувати, з одного боку, ті смисли, які український соціум вкладає і вкладає у розуміння феномена фізичної культури і спорту у вимірі здорового способу життя, культури здоров'я, а з іншого боку, спрогнозувати, як він визначатиме місце і роль фізичної культури і спорту в своєму житті в історичній перспективі, як ці національно забарвлені смисли корелюють із загальнолюдськими цінностями, світовими тенденціями у розвитку фізичної культури і спорту.

Фундаментальні загальнолюдські цінності нерозривно пов'язані з сутністю спорту, перетворюють його в механізм трансляції та розповсюдження ідей миру, терпимості та поваги до опонентів незалежно від етнічних, культурних, релігійних та інших відмінностей. У фізичній культурі і спорті як важливих елементах сучасної культури акумулюються величезні можливості для позитивної дії не тільки на здоров'я та фізичну досконалість, але і на духовний світ, на культуру молодої людини і, зрештою, на його позитивний світогляд.

У ході соціологічного опитування з'ясувалось, що тільки 13,4 % опитаних не стежать за становленням і розвитком державної політики України в цій галузі, 86,6 % постійно цікавить ця галузь державної політики [16, с. 14].

Спорт, особливо спорт вищих досягнень сприяє формуванню національної гордості, патріотизму у студентської молоді. 70,3 % респондентів переживають почуття

патріотизму у зв'язку з перемогами українських спортсменів на Олімпійських іграх, Чемпіонатах світу, Європи та міжнародних турнірах; 15,5 % – не завжди [16, с. 19].

Узагальнення результатів нашого дослідження свідчить, що люди, які обирають у наш час і в нашій країні професію тренера з виду спорту або вчителя фізичної культури, керуються переважно прагненням реалізувати свої здібності – 52,6 %, можливістю спілкуватися з собі подібними – 33,2 %, можливістю принести користь суспільству – 33,1 %. Престижність професії є важливим чинником для 26,5 % опитаних. Сімейні зв'язки та традиції важливі для 16,0 % респондентів. Розмір можливої заробітної плати цікавить 10,4 % опитаних [16, с. 70].

В будь-якому навчально-виховному закладі завжди найпоцінованішим є викладач-особистість, тобто спеціаліст, який не просто досконало знає свій предмет, а впливає на виховання власним прикладом, силою авторитету. Це вчитель-громадянин, патріот, якому притаманні високе почуття обов'язку, порядність, здатність до співчуття, людинолюбства.

Тому переважна кількість респондентів обрала саме роботу тренера з виду спорту – 41,6 %. Науковцями у галузі фізичної культури і спорту прагнуть бути – 14,7 %, а менеджерами спортивного клубу – 18,2 % опитаних. Мріють подорожувати країнами світу завдяки своїй професії – 10,2 % респондентів. Просто отримують диплом фахівця – 10,0 %. А вчителями фізичної культури прагнуть стати лише 9,7 % опитаних [16, с. 70-71].

Одну з основних цілей занять фізичними вправами слід пов'язувати з усвідомленням того, що це має велику цінність в житті людини. Для цього важливо, щоб студенти постійно усвідомлювали красу і задоволення від таких занять, фізично відчували радість. Необхідно так будувати навчально-виховний процес, щоб він сприяв розвитку здатності вбачати не тимчасові, а вічні і святі цінності життя, переживати такі миттєвості, які

сприяють відчуттю певного досягнення, повноти радощів буття, мати позитивні емоційні переживання.

Ставлення до цінностей фізичної культури і спорту буде набувати позитивне забарвлення за умови активізації зовнішніх конструктивних стимулюючих впливів на особистість студента та їх трансформації у внутрішні спонукаючі сили як спосіб засвоєння духовних цінностей, вироблених людством у сфері фізичної культури.

Ціннісні орієнтації відносяться до найважливіших компонентів структури особистості, за ступенем сформованості яких можна судити про рівень сформованості особистості. Окрім цього, вони як прямо, так і опосередковано впливають на рівень фізичної підготовленості студентів.

На основі результатів наших попередніх наукових досліджень і аналізу новітньої наукової літератури з даної проблеми науково-педагогічним складом кафедри соціально-гуманітарних наук Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту на чолі завідувачем кафедри Л.П. Корогод в кафедральній темі «Формування духовної культури спеціалістів у галузі фізичної культури і спорту в процесі професійної підготовки» були сформульовані наступні пріоритетні мотиви, що виникають на основі потреб і визначають спрямованість розвитку особистості студента, що займається фізичною культурою і спортом, а також стимулюють і мобілізують на прояв активної життєвої позиції, а саме:

— прагнення до фізичної удосконаленості, що пов'язане з намаганням прискорити темпи власного фізичного розвитку, зайняти гідне місце у своєму оточенні, домогтися визнання, поваги;

— дружня солідарність, що передбачає реалізацію бажання бути разом із друзями, спілкуватися, співробітничати з ними як у фізкультурно-спортивній, так і навчальній діяльності;

— обов'язки, що пов'язані з необхідністю систематично відвідувати заняття з фізичного виховання, виконувати вимоги навчальної програми;

— прояв здорового суперництва, що характеризує прагнення виділитися, самоутвердитися у студентському середовищі, домогтися авторитету, бути першим, досягти якомога більшого;

— наслідування, що пов'язане із прагненням бути схожим на тих, хто досяг певних успіхів у фізкультурно-спортивної діяльності або має особливі якості й достоїнства, отримані в результаті занять;

— спортивні досягнення, коли домінуючим є прагнення домогтися значних (певних) результатів з обраного виду спорту;

— процесуальні, коли увага зосереджена не на результаті діяльності, а на самому процесі занять;

— ігрові, що виступають засобами розваги, психоемоційної «розрядки», активного відпочинку;

— комфортності, що визначають бажання займатися фізичними вправами в сприятливих умовах та отримувати задоволення від рухової активності.

Так, серед головних ціннісних орієнтацій, пов'язаних з основними умовами і факторами фізкультурно-спортивної діяльності студенти відзначають хороше здоров'я – 61,7 %; добру атмосферу у фізкультурно-спортивному колективі – 40,7 %; а також перемоги на різних першостях – 40,1 % [16, с. 45].

Життєві цінності, які приносять задоволення, роблять людину щасливою студенти визначили так: сім'я, родинний добробут – 72,5 %, цікава творча робота – 53,2 %. Дужим важливим показником у'являється те, що 46,2 % респондентів серед цінностей відзначають активну участь у громадському житті, 67,4 % дивляться у майбутнє з надією і оптимізмом [16, с. 45].

Важливими складовими структури свідомості студентської молоді, що займається фізичною культурою і спортом, є духовні цінності. Однак за певного

поступального розвитку української культури сучасну ситуацію в державі визнати позитивно неможливо. Оскільки має місце надмірна комерціалізація освітніх закладів і установ, зростають ціни на користування закладами культури, зменшується кількість бібліотек, центрів, клубів, творчих об'єднань та інше, що негативно позначається на духовному житті української молоді.

Так, з точки зору дослідження значний інтерес становить розгляд структури дозвілля. Серед опитаних 61,9% віддають перевагу прослуховуванню музики, перегляду телепередач, спілкуванню у соціальних мережах. При цьому дуже низький відсоток студентів, які читають художню літературу – 13,3%, займаються художньою творчістю – 9,3%, і тільки 6,0% респондентів відвідують культурно-мистецькі заклади [16, с. 46].

Таким чином, представляється очевидним зазначити, що в процесі фізичного виховання студентів здійснюється вплив не тільки на біологічну сутність особистості, але й на її біосоціальну цілісність. Отже, ефективність процесу фізичного виховання повинна забезпечуватися реалізацією тісного взаємозв'язку в розвитку фізичних можливостей організму та формуванні почуттів, ціннісних орієнтацій, спрямованості й ступеню розвиненості інтересів, потреб, переконань.

Бібліографічні посилання

- Бевзенко Л.Д. Смысл жизненного успеха: социальнo-культурологический контекст / Л.Д. Бевзенко // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2000. – № 1. – С. 34-51.
- Білогур В.Є. Формування світоглядної культури студентів як основа управління процесів становлення їхньої системи цінностей / В.Є. Білогур, С.О. Макаренко // Вища освіта України. – 2011. – № 1. – С. 93-99.
- Бугуйчук В.В. До вивчення проблеми формування гуманістичної орієнтації світогляду у суб'єктів фізичного виховання / В.В. Бугуйчук, Ю.В. Макешина // Грані. – 2007. – № 4. – С. 21-23.
- Бугуйчук В.В. Фізкультурно-спортивна діяльність як компонент спортивного світогляду особистості / В.В. Бугуйчук, Ю.В. Макешина // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2002. – № 2. – С. 10-13.
- Гаженко О.П. Система цінностей і життєвий стиль студентської молоді / О.П. Гаженко // Практична психологія. – 2008. – № 12. – С. 54-58.
- Головатий М.Ф. Соціологія молоді / М.Ф. Головатий. – К.: МАУП, 2006. – 224 с.
- Громов В.Е. Так что же такое духовность? / В.Е. Громов // Грані. – 2009. – № 5. – С. 40-45.
- Лубышева Л.И. Современный ценностный потенциал физической культуры и спорта и пути его освоения обществом и личностью / Л.И. Лубышева // Теория и практика физической культуры. – 1997. – № 6. – С. 10-15.
- Лукашук В.И. Современный спорт и социальные конфликты / В.И. Лукашук // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2010. – № 3. – С. 185-197.
- Максименко С.Д. Пропагування психічного виховання здорового способу життя / С.Д. Максименко // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – № 9. – С. 94-98.
- Павліченко А.І. Ціннісні орієнтації у системі становлення особистості / А.І. Павліченко // Психологія і суспільство. – 2005. – № 4. – С. 98-120.
- Парадигма здорового способу життя: духовні та фізичні компоненти: Матеріали II-ї Міжнародної науково-теоретичної конференції кафедри соціально-гуманітарних дисциплін / За ред. Ю.О. Тимошенко. – К.: НУФСУ, 2010. – 335 с.
- Савенко А.С. Духовность как философская проблема / А.С. Савенко // Філософія і соціологія в контексті сучасної культури: Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С. 319-327.
- Стасюк Р.М. Вивчення мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до занять фізичними вправами / / Сучасні проблеми фізичного виховання та спорту школярів і студентів України: Матеріали IV-ї Всеукраїнської наукової студентської конференції / Р.М. Стасюк, Т.О. Лоза. – Суми: СумДПУ, 2004. – С. 92-96.
- Тинний В. Ідеї гуманізму в сучасній педагогіці / В. Тинний, В. Колечко // Вища школа. – 2002. – № 2-3. – С. 72-78.
- Формування гуманістичного світогляду молоді у сфері фізичної культури і спорту: Науково-методичний посібник / За ред. Л.П. Корогод. – Дніпропетровськ: ДДФКІС, 2012. – 110 с.
- Шиян О. Консолідація державних і громадських організацій щодо впровадження молодіжних програм як засіб реалізації державної освітньої політики з питань забезпечення здорового способу життя молоді / О. Шиян // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2008. – № 3. – С. 238-243.
- Шиян О. Молодь як цільова група державної освітньої політики з питань забезпечення здорового способу життя / О. Шиян // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2009. – № 1. – С. 223-229.

